

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
Π/ΘΜΙΑΣ & Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΚΡΗΤΗΣ**

**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ (ΠΕ.ΚΕ.Σ.)
ΚΡΗΤΗΣ**

Δ/ση : Ρολέν 4
Τ.Κ. : 71305
Τηλ : 28210- 246400
Fax : 28210-222076

Ιωάννα Α. Ραμουτσάκη,
Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου
Φιλολόγων του ΠΕ.ΚΕ.Σ. Κρήτης,
με έδρα το Ηράκλειο
Δ/ση : Ρολέν 4 Τ.Κ. 71305-Ηράκλειο
Πληροφορίες : Ν.Μακράκη
Τηλ. Γραφείου : 2810-246400
Κιν. 6973019040
e-mail γραμματείας : pekeskritis@sch.gr
e-mail προσωπ.: ioannar@hotmail.com

Ηράκλειο, 22-1-2020
Αρ. πρωτ. : Φ2/187

Προς: τους/τις Φιλολόγους Γυμνασίων,
Γενικών Λυκείων και ΕΠΑΛ
Ηρακλείου και Λασιθίου, επιστημονικής αρμοδιότητας
της Σ.Ε.Ε. Φιλολόγων
του ΠΕ.ΚΕ.Σ. Κρήτης, Ι.Α.Ραμουτσάκη

(Δια των Δ/σεων Δ/θμιας Εκπ/σης
Ηρακλείου και Λασιθίου)

Κοινοπ.: - προς Περιφερειακό Δ/ντή Δ/θμιας
και Δ/θμιας Εκπαίδευσης της Π.Δ.Ε. Κρήτης
- προς Οργανωτική Συντονίστρια
του ΠΕ.ΚΕ.Σ. Κρήτης
- προς την αν. Δ/ντρια Δ/σης Δ/θμιας Εκπ/σης
Ηρακλείου
- προς τον αν. Δ/ντή Δ/σης Δ/θμιας Εκπ/σης
Λασιθίου

ΘΕΜΑ: Βασικές επισημάνσεις για το μάθημα Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας Γ' τάξης Γενικού Λυκείου, με βάση τις Συμπληρωματικές Οδηγίες και την παρουσίαση του Ι.Ε.Π. για την αξιολόγηση της επίδοσης των μαθητών και μαθητριών στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας Γ' τάξης Γενικού Λυκείου, (Ανατροφοδότηση από την αντίστοιχη επιμορφωτική, φιλολογική Ημερίδα Ειδικής Διδακτικής Μεθοδολογίας 17^{ης}-1-2020, 3^ο ΓΕΛ Ηρακλείου)

Αγαπητοί/-ές Συνάδελφοι,

Σε συνέχεια της προηγούμενης αποστολής, σας αποστέλλω, συγκεντρωμένα, τα νέα στοιχεία, τα οποία προκύπτουν από τις Συμπληρωματικές Οδηγίες του Ι.Ε.Π. και την παρουσίαση του Ι.Ε.Π. για την αξιολόγηση της επίδοσης των μαθητών και μαθητριών στο μάθημα Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας Γ' τάξης Γενικού Λυκείου, μαζί με το ίδιο το κείμενο των Συμπληρωματικών Οδηγιών του Ι.Ε.Π. (Συνημμένο αρχείο).

Νέα στοιχεία – προσθήκες μπορούν να θεωρηθούν τα εξής σημεία:

Για τη Νεοελληνική Γλώσσα:

- 1) Η ενδεικτική εκφώνηση: <<να παρουσιάσετε συνοπτικά>> (αντί περιληπτικά) στο 1^ο ερώτημα του Α' Θέματος, ειδικότερα δε στην περίπτωση, που ζητούνται όχι μόνο οι απόψεις-αντιλήψεις του συγγραφέα, **αλλά περισσότερα του ενός στοιχεία π.χ. δύο δεδομένα**, όπως αντιλήψεις και πρακτικές ή προτάσεις του συγγραφέα/της συγγραφέως,

στο όριο των προβλεπόμενων λέξεων (60-80 λέξεις). Είναι, όμως, σημαντικό να τονιστεί ότι τόσο σε συνοπτική όσο και σε περιληπτική απόδοση τα παιδιά χρειάζεται να προσέξουν την οργάνωση του παραγόμενου κειμένου π.χ. κεντρικό θέμα και, στη συνέχεια, εξειδίκευσή του, με συνοχή και συνεκτικότητα.

- 2) Η επισήμανση ότι ο/η εκπαιδευτικός οφείλει να διδάξει τους απαραίτητους μεταγλωσσικούς όρους, <<όπως ακριβώς και τις βασικές λεξικογραμματικές γνώσεις από προηγούμενες τάξεις >>, παρόλο που εκείνοι δε θα εμφανίζονται ως ειδικοί όροι στη **διατύπωση των αντίστοιχων ερωτήσεων** (π.χ. δε θα αναμένουμε στη διατύπωση των ερωτήσεων μεταγλωσσικούς όρους όπως: τρόποι ανάπτυξης παραγράφου, τρόποι πειθούς, χαρακτηρισμοί συλλογισμών ως προς τη μορφή ή τη συλλογιστική πορεία, χαρακτηριστικά κειμενικού είδους, συνοχή, συνεκτικότητα κ.λ.π.). Οι μαθητές και οι μαθήτριες θα πρέπει να γνωρίζουν τη σημασία τους, ώστε να κατανοούν, να ερμηνεύουν, να κρίνουν, να παράγουν λόγο, ανιχνεύοντας τη δομή, την οργάνωση και το λειτουργικό ρόλο των στοιχείων αυτών στο προς εξέταση κείμενο ή στα προς εξέταση κείμενα και, κατ' επέκταση, το επικοινωνιακό τους αποτέλεσμα. Παράλληλα, καλούνται να τεκμηριώσουν την απάντησή τους μέσα από το κείμενο/τα κείμενα. Ενδεικτικό είναι το παράδειγμα που ακολουθεί στις Συμπληρωματικές Οδηγίες Ι.Ε.Π (σελ. 3):

<<- *Να παρουσιάσεις την οργάνωση του επιχειρήματος στην 1η παράγραφο του κειμένου. (π.χ. Ισχυρίζεται ..... και στηρίζει τον ισχυρισμό της με τη χρήση ενός παραδείγματος/ και στη συνέχεια αιτιολογεί τον ισχυρισμό της.....)>>*

- 3) η δυνατότητα πολλαπλών εναλλακτικών διατυπώσεων:

α) για ερωτήσεις, στις οποίες ζητείται η διατήρηση του ύφους του κειμένου ή ο μετασχηματισμός του, μέσα από τη χρήση συνωνύμων ή αντωνύμων (λέξεων ή φράσεων), άλλοτε υπηρετώντας την ίδια προθετικότητα του δημιουργού κι άλλοτε αλλάζοντας την ή αλλάζοντας το ύφος π.χ. από επίσημο σε λιγότερο επίσημο και οικείο, από αναφορική (κυριολεκτική- δηλωτική) λειτουργία της γλώσσας σε ποιητική- (μεταφορική-συνυποδηλωτική) κ.ά., για την επίτευξη συγκεκριμένου επικοινωνιακού αποτελέσματος

β) οι εκφωνήσεις ερωτημάτων για το δεύτερο θέμα: οι μαθητές και οι μαθήτριες θα πρέπει να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν το πώς επιμέρους υφολογικές επιλογές του συγγραφέα/της συγγραφέως υπηρετούν το θέμα, το βασικό σκοπό και την πρόθεση του/της και να τεκμηριώνουν μέσα από το κείμενο τις απόψεις τους (με παράθεση ενδεικτικού/ενδεικτικών παραδείγματος/παραδειγμάτων): βλ. Συμπληρωματικές Οδηγίες Ι.Ε.Π. (σελ. 3):

1^ο παράδειγμα:

-<<Αν ο σκοπός του συγγραφέα είναι να ευαισθητοποιήσει τον/την αναγνώστη/τρια του για το πρόβλημα, πώς το επιτυγχάνει; Για την απάντησή σας να παρατηρήσετε τα σημεία στίξης και τα σχήματα λόγου στη σημασία των λέξεων που επιλέγει ο συγγραφέας. Για να τεκμηριώσετε την απάντησή σας να αναφερθείτε με δύο (2) παραδείγματα από το κείμενο στα σημεία στίξης και με τρία (3) παραδείγματα στα σχήματα λόγου που υποστηρίζουν τον σκοπό του συγγραφέα>> ή

2° παράδειγμα:

- << Να ξαναγράψετε ολόκληρη την τέταρτη (4η) παράγραφο του άρθρου μεταφέροντας σε πλάγιο λόγο τα λόγια της Χ που βρίσκονται σε ευθύ λόγο. Τι κερδίζει ή τι χάνει το κείμενο με την αλλαγή αυτή ως προς την πειστικότητά του>>:

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα, ο μαθητής/η μαθήτρια θα πρέπει να είναι σε θέση να διακρίνει τη διαφοροποίηση που επέρχεται στο επικοινωνιακό αποτέλεσμα με την αλλαγή του ύφους με αφαίρεση ή με προσθήκη στοιχείων.

γ) Βασικό στοιχείο στη διατύπωση των ερωτημάτων αποτελεί η σύνδεση του ερωτήματος με το θέμα και την πρόθεση του δημιουργού (βλ. π.χ. στις Συμπληρωματικές Οδηγίες Ι.Ε.Π., σελ. 4):

3° παράδειγμα:

- << Βρες δύο γλωσσικές επιλογές στην τέταρτη παράγραφο με τις οποίες ο συντάκτης επιδιώκει να κάνει τον δέκτη να προσέξει το παράδειγμα που παραθέτει. Πώς το παράδειγμα αυτό συνδέεται με το θέμα του κειμένου και την πρόθεσή του;

4° παράδειγμα:

- << Ποια στάση φαίνεται να έχει ο συντάκτης του κειμένου απέναντι στην παράδοση; Εντόπισε δύο χωρία στα οποία το ύφος του λόγου του είναι ειρωνικό και διερεύνησε αν αυτή του η επιλογή συνδέεται με τη θέση που εκφράζει στο σύνολο του κειμένου.

5° παράδειγμα:

- Ποια νομίζεις ότι είναι η πρόθεση του συγγραφέα στη συγκεκριμένη παράγραφο του κειμένου; Πώς ο τρόπος, με τον οποίο επέλεξε να αναπτύξει την παράγραφο, υπηρετεί αυτή την πρόθεση;

- Νομίζεις ότι ο τίτλος του κειμένου είναι κατάλληλος, για να αποδώσει το περιεχόμενό του;

6° παράδειγμα:

- Ποιο επικοινωνιακό αποτέλεσμα δημιουργεί, κατά τη γνώμη σου, η επανάληψη της λέξης ... στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου και ποια η σχέση της με το θέμα του κειμένου και την πρόθεση του συντάκτη του;>>

- 4) Η εξάσκηση των μαθητών και των μαθητριών σε απαντήσεις, που χαρακτηρίζονται από σαφήνεια, ορθότητα, πληρότητα, συνοχή, συνεκτικότητα και κινούνται στο προβλεπόμενο για κάθε ερώτημα όριο των αντίστοιχων λέξεων.

5) Οι διαφορετικοί, εναλλακτικοί τρόποι διατύπωσης του 4^{ου} Θέματος παραγωγής λόγου:

- α) με αναλυτική διατύπωση μέρους του επικοινωνιακού πλαισίου και με επισήμανση της αξιοποίησης των κειμένων αναφοράς π.χ.:

- <<Αξιοποιώντας δημιουργικά τις πληροφορίες (π.χ. επιχειρήματα, ιδέες, εκφράσεις κ.ά.) από το κείμενο ή τα κείμενα αναφοράς με την ιδιότητά σας ως μαθητές/μαθήτριες να αναπτύξετε τις απόψεις σας σχετικά .... Το κείμενό σας να έχει τη μορφή άρθρου, το οποίο θα δημοσιευτεί στο περιοδικό του σχολείου σας (γύρω στις 350 λέξεις)>>.

- β) Με πρόταξη μιας ή της βασικής θέσης του συγγραφέα/της συγγραφέως και με δήλωση επιμέρους στοιχείων του επικοινωνιακού πλαισίου π.χ.:

- <<Ο αρθρογράφος υποστηρίζει τη θέση ότι .... Εσείς συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τη θέση αυτή; Να υποστηρίξετε τη γνώμη σας σε ένα κείμενο 350 λέξεων, το οποίο θα έχει τη μορφή διαδικτυακής επιστολής προς αυτόν>>.

- γ) Με αναζήτηση του σημαντικότερου ή επικρατέστερου/-ων θέματος του κειμένου και αντίστοιχη τεκμηρίωση και παράθεση επιμέρους στοιχείων του επικοινωνιακού πλαισίου π.χ.:

- <<Στο κείμενο παρουσιάζονται κάποια προβλήματα που έχει το σύγχρονο σχολείο. Ποιο από τα προβλήματα αυτά θεωρείτε ως το πιο σημαντικό; Να εξηγήσετε την άποψή σας και να προτείνετε τεκμηριωμένα κάποιους ενδεικτικούς τρόπους επίλυσής του αξιοποιώντας τη δική σας μαθητική εμπειρία. Το κείμενό σας να έχει τη μορφή και το ύφος της ομιλίας σε μια εκδήλωση στο σχολείο σας (γύρω στις 350 λέξεις)>>.

- δ) Με επιγραμματική-τηλεγραφική διατύπωση παραμέτρων του επικοινωνιακού πλαισίου π.χ.:

1^ο παράδειγμα:

- <<Λαμβάνοντας υπόψη τη θέση του αρθρογράφου στο κείμενο αναφοράς I, καλείστε να τοποθετηθείτε στο εξής ερώτημα: Θεωρείτε ότι....

Είδος κειμένου: Άρθρο

Πομπός: Μαθητής/Μαθήτρια

Μέσο: Εφημερίδα πανελλαδικής κυκλοφορίας

Αποδέκτης: Ευρύ αναγνωστικό κοινό

Όριο λέξεων: 350 λέξεις

2^ο παράδειγμα:

- Ποια η γνώμη σου σχετικά με την άποψη που διατυπώνεται από πολλούς σήμερα ότι ο άνθρωπος είναι όσο ποτέ άλλοτε ελεύθερος να αποφασίζει και να επιλέγει στη ζωή του όσα ο ίδιος επιθυμεί;

Είδος κειμένου: Επιχειρηματολογικό

Περίσταση επικοινωνίας: Αγώνας επιχειρηματολογίας

Ιδιότητα: Μαθητής/μαθήτρια

- Υπόθεσε ότι συμμετέχεις σε συζήτηση σε γνωστή σελίδα κοινωνικής δικτύωσης με θέμα την κοινωνική συμπεριφορά των ανθρώπων. Να εκθέσεις σε 300-400 λέξεις την προσωπική σου γνώμη σχετικά με το αν η ευγένεια είναι έμφυτη ή επίκτητη ιδιότητα. Για την οργάνωση του κειμένου σου μπορείς να αξιοποιήσεις στοιχεία από τα κείμενα αναφοράς>>.

6) Οι παρακάτω επισημάνσεις (Συμπληρωματικές Οδηγίες Ι.Ε.Π, σ.σ. 5-6):

1. για τον ελάχιστο δυνατό αριθμό των εξεταζόμενων κειμένων στο σχολείο: <<Ο αριθμός των κειμένων που θα διδαχθούν στη Νεοελληνική Γλώσσα στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, κατά τη διδασκαλία στην τάξη, και θα γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας με δραστηριότητες κατανόησης και παραγωγής λόγου να είναι τουλάχιστον τουλάχιστον 15.

2. για την κάλυψη όλων των θεματικών αξόνων και των ποικίλων ειδών, κατά την επεξεργασία των κειμένων. Υπενθυμίζουμε τους συγκεκριμένους θεματικούς άξονες:

- ✓ Άμεσο κοινωνικό περιβάλλον (οικογένεια, σχολείο, παρέες –κοινωνικές ομάδες)
- ✓ Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, αγορά εργασίας, θεσμοί εξουσίας, αξίες)
- ✓ - Φυσικό περιβάλλον
- ✓ - Ψηφιακό περιβάλλον
- ✓ - Ταυτότητες (κοινωνικές, εθνικές, πολιτισμικές)

Οι εκπαιδευτικοί, επίσης, μπορούν να έχουν υπόψη τους:

- α) την παρακάτω διάκριση για το κείμενο (βλ. Power-point Ι.Ε.Π.):

- ✓ Το κείμενο ως κοινωνική πρακτική
- ✓ Η επικοινωνιακή χρήση του κειμένου
- ✓ Το Κείμενο ως λεξικογραμματική δομή,

- 3) για τη σχέση του κειμένου με τον αναγνώστη, με άλλο/-α κείμενο/-α και με τον κόσμο:

- **Κείμενο-αναγνώστης** (text_to self): Σύνδεση μέρους ή ολόκληρου του κειμένου με τις ατομικές εμπειρίες
- **Κείμενο-κείμενο/-α** (text to text(s)): Αναφορά σε ένα άλλο κείμενο ίδιου ή και διαφορετικού είδους και τύπου που θυμίζει το κείμενο που διαβάζεται
- **Κείμενο-κόσμος** (text to world): Τοποθέτηση του κειμένου στη σύγχρονη πραγματικότητα της εκπαιδευτικής κοινότητας. (Βλ. Οδηγίες, Διδακτικά εργαλεία)

4) καθώς και για τους προτεινόμενους τύπους των ερωτήσεων, οι οποίες στοχεύουν στην κατανόηση των κειμένων αυτών:

■ **Πληροφοριακές Ερωτήσεις (Literal):**

Εντοπισμός και εξαγωγή πληροφοριών που εντοπίζονται ρητώς στο κείμενο.

■ **Επαγωγικές - Συμπερασματικές Ερωτήσεις (Deductive - Inferential):**

Οι απαντήσεις προκύπτουν από συνδυασμό στοιχείων του κειμένου ή και από αξιοποίηση προϋπαρχουσών γνώσεων (από προηγούμενες ενότητες ή από «περικειμενικές» πληροφορίες που υπάρχουν στα εισαγωγικά σημειώματα).

■ **Αξιολογικές-Κριτικές Ερωτήσεις (Evaluative-Critical):**

Προβληματισμός και αξιολόγηση επί του περιεχομένου, της δομής και της γλώσσας του κειμένου. Αναπτύσσονται αξιολογικές κρίσεις σε σχέση με το κείμενο. Εκφράζονται προσωπικές απόψεις και κατατίθενται νέες ιδέες.

- 6) για <<το «βιβλίο ύλης», στο οποίο οι εκπαιδευτικοί να γράφουν α) την ταυτότητα του κειμένου που επιλέγουν για επεξεργασία: τίτλος κειμένου, συγγραφέας, προέλευση κειμένου (π.χ σχολικό εγχειρίδιο, φάκελος υλικού, άλλο...) κειμενικό είδος (π.χ. άρθρο, δοκίμιο κ.λπ.) και β) τις δραστηριότητες κατανόησης και παραγωγής λόγου που συνοδεύουν την επεξεργασία του κειμένου>> και
- 7) Για την παρακολούθηση της πορείας της διδασκαλίας στα «Πανελλαδικώς εξεταζόμενα μαθήματα», στις συγκεκριμένες φόρμες, οι εκπαιδευτικοί **οφείλουν να καταγράφουν τον αριθμό των κειμένων** των οποίων έχουν ολοκληρώσει την επεξεργασία>>, όπως έχουμε ήδη τονίσει.

Για τη Λογοτεχνία

Έχουμε ήδη δει αρκετά παραδείγματα για τον τρόπο διατύπωσης των σχετικών ερωτημάτων.

Στις συμπληρωματικές Οδηγίες του Ι.Ε.Π. επισημαίνονται, εκτός από ορισμένα παραδείγματα, και τα εξής:

- 1) Η επισήμανση για τον ελάχιστο δυνατό αριθμό των εξεταζόμενων κειμένων στο σχολείο: <<Τα κείμενα που θα διδαχθούν στη Λογοτεχνία στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, κατά τη διδασκαλία στην τάξη, και θα γίνονται αντικείμενο ερμηνευτικής προσέγγισης θα πρέπει να επιλέγονται από ποικίλες κατηγορίες και να είναι τουλάχιστον 15>>.
- 2) **Η σημείωση:**
  - α) για το Βιβλίο ύλης: <<Στο «βιβλίο ύλης» οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να γράφουν την ταυτότητα του κειμένου που επιλέγουν για επεξεργασία: Τίτλος κειμένου, Συγγραφέας, Προέλευση κειμένου (π.χ σχολικό εγχειρίδιο, φάκελος υλικού, άλλο...), Κειμενικό είδος (π.χ. ποίημα, διήγημα κ.λπ.) και
  - β) για τις αντίστοιχες φόρμες: <<Για την παρακολούθηση της πορείας της διδασκαλίας στα «Πανελλαδικώς εξεταζόμενα μαθήματα» στις αντίστοιχες φόρμες οι εκπαιδευτικοί να καταγράφουν τον αριθμό των κειμένων, των οποίων έχουν ολοκληρώσει την ερμηνευτική προσέγγιση. Παράλληλα, να σημειώνουν για κάθε κείμενο τον τίτλο και τον συγγραφέα>>.

Με τιμή,
η Συντονίστρια Ε.Ε. Φιλολόγων
του ΠΕ.ΚΕ.Σ. Κρήτης,
Ιωάννα Α. Ραμουτσάκη

Εσωτερική Διανομή : Οργανωτική Συντονίστρια
του ΠΕ.ΚΕ.Σ.Κρήτης